

LATINA PRO NĚMČINÁŘE – HODINA V.
GRAMATIKA

Substantiva 3. deklinace

PÁD/ČÍSLO	SINGULÁR (sg.)	PLURÁL (pl.)
NOMINATIV (nom.)	victor, fulgur [*]	victōr- ēs , fulgur- a
GENITIV (gen.)	victōr- is , fulgur- is	victōr- um , fulgur- um
DATIV (dat.)	victōr- ī , fulgur- ī	victōr- ibus , fulgur- ibus
AKUZATIV (ak.)	victōr- em , fulgur (=nom.)	victōr- ēs , fulgur- a
VOKATIV (vok.)	victor, fulgur (=nom.)	victōrēs, fulgura (=nom.)
ABLATIV (abl.)	victōr- e , fulgur- e	victōr- ibus , fulgur- ibus

* victor, ōris *m.* - vítěz, fulgur, is *n.* - blesk; u této deklinace je vzhledem k velice různorodému zakončení nom. sg. důležitější než u jiných deklinací znát tvar genitivu (koncovka *-is*), včetně délky samohlásek kmene!

Odchytky v koncovkách:

a) substantiva, jejichž kmen je zakončen na dvě či více souhlásek, neutra se zakončením nom. sg. *-e, -al, -ar* a substantiva, zakončená v nom. sg. na *-is* nebo *-ēs*, pokud mají v nom. a gen. sg. stejný počet slabik mají v gen. pl. koncovku **-ium** (urbs,urb-is: urbium, mare: marium, auris, auris: aurium).

b) některá substantiva na *-is* v nom. sg. mají koncovku ak. sg. **-im**, nejčastější jsou: sitis-sitim (žízeň), tussis-tussim (kašel), febris-febrim (horečka), turris-turrim (věž), secūris-secūrim (sekyra).

c) neutra zakončená v nom. sg. na *-e, -al, -ar* a některá další (mj. ta z bodu *b*) mají v abl. sg. koncovku **-ī** (animal: animālī, sitis: sitī, dále často Albis-Albī (Labe), Tiberis-Tiberī (Tibera), Neāpolis-Neāpolī (Neapol), nāvis-nāvī (lod'), ignis-ignī (oheň), imber-imbrī (déšť)).

NB: Ze zakončení nom. sg. nelze bezpečně zjistit **rod substantiva**, v této deklinace je potřeba se jej pečlivě naučit, nicméně vesměs platí, že:

a) substantiva na *-ōr, ōris* jsou maskulina (jména činitelská - arātōr, ōris oráč) ; b) na *-trīx, trīcis* jsou feminina (jména činitelská - regnātrīx, rīcis vládkyně); na *-(t)iō, (t)iōnis* jsou feminina (substantiva slovesná - scrīptiō, ōnis psaní); c) na *-e, -al, -ar* jsou neutra (mare, maris moře); na *-us, oris, -ur, uris* (viz vzor) a *-us, eris* jsou neutra (femur, femoris stehno; genus, generis rod, původ, Klasse, Sorte); na *-men, minis* jsou neutra (nōmen, nōminis jméno).

Dvojj akuzativ u sloves

a) spojení předmětu osobního a předmětu věcného:

Docēre discipulōs (předm. osob.) linguam Latinam (předm. věcný). Učit žáky latinu.

b) spojení akuzativu předmětového a akuzativu doplňku (typ Ihn meinen Freund nenne.):

Illum (předmět) meum amicum (doplňk) apello. Nazývám ho svým přítelem. (V češtině doplňk v instrumentálu).

Spojení akuzativu předmětu a doplňku v akuzativu bývá u sloves: 1) činit, dělat, volit, jmenovat (facēre, legēre, creāre, ...), 2) nazývat, jmenovat (appelāre, nōmināre), 3) mít (habēre: Illum amicum habeo - Mám ho za přítele.), 4) pokládat, uznávat (=halten für) (putāre, dūcere, existimāre, iūdicāre), 5) ukazovat se, projevovat se, osvědčovat se (sich als... erweisen) (sē praebēre, sē praestāre).

Vazba akuzativu s infinitivem

Česky: **Slyším často slavíka krásně zpívat.**

Latinsky: **Audiō saepe lusciniām (l-nia, ae/f - slavík) pulchrē cantāre.**

Několik sloves v češtině (mít, vidět, spatřit, slyšet, cítit) připojuje předmět v akuzativu a zároveň infinitiv předmětový. V latině je tato vazba rozšířena u mnohem většího počtu sloves, a to:

- a) sloves vnímání a myšlení (vidēre-vidět, audīre-slyšet, sentīre-cítit, discere-učit se, scīre-vědět, intellegere-rozumět, putāre, exīstimāre-obojí myslet, domnīvat se, a d.),
- b) sloves projevu (dīcere-říkat, respondēre-odpovídat, narrāre-vyprávět, negāre-popírat, a d.),
- c) sloves chtění (velle-chtít, nōlle-nechtít, cupere-toužit, postulāre-žádat, studēre-snažit se, a d.),
- d) sloves citových projevů (gaudēre-radovat se, dolēre-rmoutit se, a d.) - u těchto sloves zřídka,
- e) sloves náležitosti (vyskytují se vesměs jen ve 3. os. sg.) (oportet - je třeba, placet - je oblíbené, líbí se, uznává se za dobré, decet - sluší se, licet - je dovoleno, a d.),
- f) výrazů označujících výsledek myšlenky (sequitur, efficitur - obojí: z toho vyplývá, že ...),
- g) výrazů se stejným významem jako uvedená slovesa (fāma est - praví se, vērīsimile est - je pravděpodobné, opīniō est - panuje mínění, mōs est - je zvykem, pār est - je vhodné, aby, a d.).

Překlad vazby akuzativu s infinitivem do češtiny a naopak:

Latinskou vazbu acc.+inf. přeložíme nejčastěji vedlejší větou se spojkou že. Čas a slovesný rod infinitivu¹ ve vazbě přitom rozhodují o čase a slov. rodě přísudku české vedlejší věty.

Akuzativní předmět vazby se stává podmětem české vedlejší věty:

Audiēbat (*audīre: 4. konjugace*) semper nostrōs anguēs innocentēs esse.

Vždy slýchával, že naši hadi jsou neškodní.

Kde je to možné, můžeme vazbu acc.+inf. zachovat i v českém překladu.

Při překladu do latiny si nejprve musíme uvědomit, zda česká vedlejší věta předmětná se spojkou že bude v latině závislá na některém ze sloves, které vazbu vyžadují.

Podmět VV převedeme do acc. (zachováme číslo!) a přísudek na infinitiv. Přitom je třeba zachovat jmenný rod infinitivu (audiō id narrārī = slyším, že se to vypravuje)!

Jmenné části přísudku se musí převést do akuzativu (slyším, že je můj přítel smutný = audiō amīcum meum maestum esse). Do acc. je též třeba převést celý podmět (t. j. včetně přívlastků - viz naši hadi ve větě výše) a taktéž doplněk (Vím, že tvůj přítel je dobrým otcem. = Sciō amīcum tuum bonum patrem (pater, tris) esse).

---

¹ Latina má stejně jako němčina vedle infinitivu prézenta též infinitiv minulý a budoucí (v obou jmenných rodech).